

**Petr Fiala a kol.: Evropeizace zájmů: Politické strany
a zájmové skupiny v České republice. Brno: Masarykova
univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009,
373 stran, ISBN: 978-80-210-4920-8.**

Libor Rosenzweig¹

Předkládaná monografie představuje v českých akademických kruzích ojedinělou publikaci věnující se obširně tématu evropeizace. V českém politologickém diskursu vyšlo již několik knih jako například *Evropeizace: nové téma politologického výzkumu* (Břetislav Dančák, Petr Fiala, Vít Hloušek; eds), *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii: evropeizace vybraných zemí EU* (Lenka Rovná, Zuzana Kasáková, Jan Váška; eds) či *České politické strany a evropská integrace: evropeizace, evropanství, euroskepticismus* (Vlastimil Havlík), které se evropeizací z různých úhlů pohledu zabývají, nicméně neposkytují tak rozsáhlý prostor sféře, v níž se dynamicky utváří politický proces a v níž se významní političtí aktéři dostávají do kooperačního či konfrontačního stavu, jako prezentovaný svazek. Recenzovaná publikace je hlavním výstupem projektu *Političtí aktéři v procesu evropeizace a internacionalizace politického prostoru ČR*, financovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky, zaměřeného na empirický výzkum evropeizace klíčových skupin aktérů české politiky – politických stran a zájmových skupin. Výzkumný rámec pokrývá období let 2004–2009, přičemž jsou zde zpracovány výsledky původního kvalitativního výzkumu evropeizace českých stran a zájmových skupin, jenž proběhl od jara 2006 do podzimu 2008.

Kritériem relevance pro výzkum českých politických stran byl autorům standardní Sartoriho koncept koaličního a vyděračského potenciálu. V případě zájmových skupin postupovali autoři na základě obvyklého dělení zájmových skupin na profesní komory, řemeslnické a stavovské organizace, zájmové skupiny zaměstnanců, zájmové skupiny zaměstnavatelů a skupiny společensko-politického zaměření. Do výzkumného záměru projektu nebyla zahrnuta standardizující skupina veřejných zájmů reprezentovaná především organizačními jednotkami ve sféře samosprávy, jež ztělesňují dynamickou skupinu zaujímající v procesu rozvíjející se evropské integrace roli klíčového aktéra regionalismu. České regionální

---

¹ Kontakt: Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: liborr@mail.muni.cz.

subjekty byly aktivně evropeizovány teprve po vstupu ČR do EU, což zasahuje až do druhé poloviny výzkumu. Autoři ovšem dodávají, že právě tato skupina skýtá velký potenciál pro budoucí bádání.

České výzkumné pole je rozšířeno o expertní studie evropeizace politických stran a zájmových skupin zemí Visegrádské skupiny, což podle autorů přispívá k ucelenějšímu pohledu na danou problematiku ve středoevropském prostoru, který je pro ČR referenční skupinou jak z hlediska procesů transformace, tak i členství v EU. Záměrem kolektivu autorů nebylo nabídnout komparační rámec s dalšími státy střední Evropy, ale spíše přinést obohacení stávajícího výzkumu o další doplňující informace. Uvedení této poznámky je nezbytné z toho důvodu, že české vymezení pojmu evropeizace se poněkud liší od ostatních národních definičních pojetí, přičemž například polští autoři užívají u problematiky politických stran dokonce výrazu „vliv EU“ spíše než „evropeizace“ a zdůvodňují to tak, že badatelské aktivity postoupily v případě konceptu evropeizace natolik dopředu, že tento pojem začal být čím dál tím nejasnější (s. 251-252).

První kapitola se podrobně zabývá pojmem evropeizace a jeho konceptualizací. Je zde uvedena většina významných metodologických pohledů na tento koncept, přičemž text doplňují výmluvná schémata. Ocenit lze snahu autorů terminologicky se vypořádat s množstvím cizojazyčných výrazů, které nebyly dříve do odborné české literatury přeloženy.

Druhá kapitola se nejprve obecně zaměřuje na teoretické uchopení konceptu evropeizace v rovině politických stran a zájmových skupin. Posléze se nechávají autoři inspirovat pojetím Roberta Ladrecha a s pomocí jeho vymezení stanovují základní výzkumné otázky, na kterých bude vystaven celý empirický výzkum. Stojí za zváženou, zda argument přehlednosti Ladrechova pojetí představuje dostačující podmínku pro výběr právě tohoto konceptu pro zkoumání politických stran v ČR (s. 62). V případě evropeizace zájmových skupin autoři vhodně upozorňují na rozdílný stav „postkomunistických“ zemí v porovnání se státy západní Evropy. Bývalé reálnesocialistické režimy ve střední a východní Evropě zapříčinily vykořenění tradiční plurality (nebo většinou spíše semiplurality) systému zprostředkování zájmů, a tudíž demokratická tranzice těchto systémů byla mnohdy velmi svízelná (s. 65-66).

Precizní výpověď o unijní aréně jako prostoru pro prosazování zájmů lze nalézt ve třetí kapitole. Tato pasáž textu se dále detailněji věnuje oblasti lobbingu, přičemž jsou zmiňovány stěžejní unijní instituce Evropská komise, Evropský parlament a Rada a rovněž regulační sféra lobbingu v EU. Závěr třetí kapitoly nabízí částečně chronologické a tematické zmapování vztahu aktérů z ČR a unijních subjektů. Nápomocný prostředek k lepšímu vstřebání informací

představují užité tabulky. Mírnou výtku lze vznést k zařazení některých kategorií, u nichž převažují „neuvezené“ kolonky (s. 107-110). Snaha o konečný rozbor aktuálního stavu a možností aktérů v EU vyzní spíše popisně, avšak s jistou analýzou se lze setkat v posledním odstavci této kapitoly.

Jádrem prezentovaného výzkumu jsou čtvrtá a pátá kapitola. Evropeizace politických stran ve čtvrté kapitole je pojímána z pozice *top-down*. Zjednodušeně se zde jedná o zjištění, jakým způsobem evropská integrace pozměňuje domácí podmínky. Vycházeje z již zmíněného Ladrechova pojetí testují autoři možný vliv evropeizace na strany a stranické systémy ve třech hlavních kategoriích: *programové aspekty, organizační aspekty a potenciální změna formátu a mechaniky stranických systémů*. V souladu s logikou věci se zaměřují na český stranický systém před rokem 2004 a po něm. Z analýzy pěti relevantních českých stranických subjektů dospívají autoři k závěru, že ve zkoumaných kategoriích není snadné evropeizační tendence vysledovat. Dodávají ale, že určitý proces evropeizace zde působí, avšak spíše nepřímou s tím, že je ve velké míře uskutečňován nikoli stranami, nýbrž vládami. Lze souhlasit s názorem autorů, že zde dochází k prolínání výzkumných sfér *policy* a *politics*, přičemž právě pro rozbor evropeizačních vlivů na politické strany jsou kladeny očekávání odpovídající spíše sféře *policy* než *politics*, a tudíž jakýkoli účinek evropeizace na politické strany lze označit přinejlepším za „slabý“.

Co se týká evropeizace zájmových skupin v ČR, je nutné zdůraznit jeden moment, jehož si autoři velmi dobře povšimnuli. ČR nemá v rámci EU žádné viditelné problémové téma, na němž by se profilovala a jež by mohlo učinit vztah českých zájmových skupin k EU či k představitelům ČR nestandardním. Nepřítomnost významného sporného bodu může mít vliv právě na naměřené hodnoty evropeizace zájmových skupin. Z řady historických a dobově specifických důvodů jsou tedy české zájmové skupiny vůči EU konformní. Navzdory empirickým zjištěním o silné míře evropeizace zájmových skupin v ČR, dokonce i v „měkkých aspektech“ jako jsou změny taktiky, přebírání vzorců chování atp., je nezbytné brát tedy v úvahu česká specifika a nenechat se zmást prvotním jednosměrným pohledem. Vystríživšení z pozitivních výpovědí zástupců českých zájmových skupin potom přináší zevrubné zhodnocení této problematiky na konci knihy (s. 331-334).

Následující kapitoly se zabývají projevy evropeizace u politických stran a zájmových skupin v Maďarsku, Polsku a na Slovensku. Lze uvést několik charakteristik, které jsou společné pro rozbor zkoumaných oblastí u těchto zemí. Předně, autoři z jednotlivých států nevycházejí ze stejného teoretického vymezení, jaké bylo využito v českém případě (viz např. s. 235, 251-252). Navrhnuté schéma dělení na politické strany a zájmové skupiny i s danými aspekty pro analýzu

zůstává ale zachováno. Samotné texty nejsou tolik podrobné jako český protějšek. Rovněž zde nacházíme velmi blízké závěry o nízké míře evropeizace politických stran podobně jako v českém příkladě. Maďarským zájmovým skupinám stejně jako českým se podařilo veskrze dobře využít možností, které členství v Unii přináší. Naopak polské a slovenské zájmové skupiny se soustředí spíše na domácí rovinu.

Celkově lze publikaci hodnotit jako vysoce přínosný počín, jenž přivedl ke vzájemné spolupráci množství odborníků i z odlišných zemí, a navíc v případě ČR přinesl rozsáhlý původní empirický výzkum, který umožnil testovat teorii evropeizace ve sféře *politics* na českém příkladě, a obohatil tak samotnou tematiku evropeizace. Rovněž lze ocenit studie ostatních států Visegrádské skupiny, jež rozšiřují výzkumné pole, i když nevycházejí ze stejné teoretické báze.